

Tweemaandelijks uitgave Protestantse Gemeente Wassenaar • nr. 76 • oktober/november '24 • www.pkn-wassenaar.nl

In dit nummer

Pagina 2:
Gluren bij de burens
Wat gebeurt er in andere gemeenten? In deze rubriek dit keer zes vragen aan dominee Jilles de Klerk van het Brabantse Heusden.

Pagina 4:
Pelgrimsreis
Wassenaarder Pim Overdeest liep van Oviedo naar Santiago de Compostella, een afstand van 325 kilometer. Wat vond hij ervan?

Pagina 5:
'Bedevaart'
Twee groepen gemeenteleden, van jong tot oud, gingen ook deze zomer weer op 'bedevaart' op de Kagerplassen. Kernwoord: ontspannend.

Pagina 7:
Afscheid ambtsdragers
In september leggen diverse gemeenteleden hun taak als ambtsdrager neer. We stelden hun ter afscheid een drietal vragen.

Ten geleide

Jean Pierre Rawie

Wij die in weerwil van de tijd het onverdraaglijkste verdroegen, vanaf dat wij de weg insloegen die naar voorbij de einder leidt,

beseffend dat wij, juist omdat wij haakten naar het allerhoogste, wat is gezaaid niet zullen oogsten, wij gaan het ongeweten pad

tot aan het ongeweten eind, en vragen niet dan ten geleide het licht dat soms van gene zijde voor onze voeten schijnt.

Uit: *De 100 beste gedichten van 1999*
gekozen door Jozef Deleu

Meditatie bij start nieuw seizoen

Handelingen in Wassenaar

Wie onbevangen het boek *Handelingen* leest, zou wel eens jaloers kunnen worden over het reilen en zeilen in de gemeente van weleer. Dat waren nog eens tijden! De beweging rondom de Messias deed ertoe.

Door Evert Jan de Wijer

De gemeente van destijds baarde opzien en er was commotie. De volgelingen van Christus waren *talk of the town*. Er waren grote conflicten met bijvoorbeeld de plaatselijke joodse gemeenschappen. En later in dit boek – zo ongeveer als wij het voor het laatst in de eredienst lezen – is er het conflict tussen de apostel Paulus en de overheid. Paulus manoeuvreert daar trouwens handig in: met een beroep op zijn Romeins burgerschap reist hij

uiteindelijk zelfs naar Rome op kosten van de keizer!

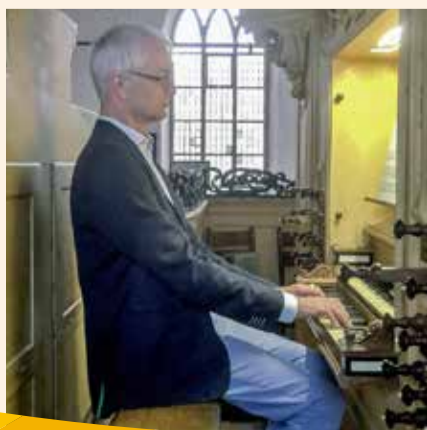
Solisme en secularisatie

Hoe saai en gelijkmatig zijn daarentegen onze eigen tijden! Dat je christen bent, moet kunnen. Ieder zo zijn eigen hobby en levensovertuiging. Leven en laten leven, nietwaar? Ik meen dat Theo Maassen wel eens de grap heeft gemaakt dat als Jezus vandaag zijn Bergrede zou hebben gehouden, de menigte zou reageren met de opmerking: 'Ja, dat is ook een mening'. Wij leven in een algemene relativisering van eigenlijk alles en menen daarin ons geluk gevonden te hebben.

Ik was daarom aangenaam getroffen door een opmerking van Freek de Jonge in een nieuwe talkshow waarin hij verzuchtte

hoeveel schade de secularisatie eigenlijk heeft aangericht. Ik viel er middenin en had het voorafgaande niet gevolgd. Maar bij de vraag wat hij precies bedoelde, hoefde hij alleen maar naar een andere gast te wijzen en 'ja, de *fatbike*' te antwoorden. Woonachtig in Amsterdam meende ik hem onmiddellijk te begrijpen. Het is de grenzeloze verheffing van het eigen ik zonder enige consideratie met medemensen en andere weggebruikers. Toch liet de gastheer Jeroen Pauw – als altijd met een cynisch glimlachje om zijn lippen als het om geloofszaken gaat – hem daar niet meteen mee weggemen. "Maar hoe zit dat?", vroeg hij, "je bent toch zelf vooral de aanstichter van deze secularisatie geweest?"

>> Lees verder op pagina 3

Afscheid van cantor-organist Rijk Jansen

Na 21 jaar in de Kievietkerk en 24 jaar in de Dorpskerk komt er een einde aan het vaste dienstverband van cantor-organist Rijk Jansen vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Helemaal vertrekken doet Rijk niet, want incidenteel zal hij nog wel zijn medewerking verlenen aan speciale diensten. Oud-kerkenraadsvoorzitter en collega-organist Freek Koster schreef een artikel, dat te lezen is op pagina 6.

Colofon

Dit informatieblad is een uitgave van de Protestantse Gemeente Wassenaar en verschijnt eenmaal per twee maanden.

Oplage:

1.650 exemplaren

Redactieadres:

Protestantse Gemeente Wassenaar
Kerkelijk bureau
Schoolstraat 4
2242 KH Wassenaar
www.pkn-wassenaar.nl
(070) 511 40 68

Openingstijden kerkelijk bureau:

Maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag
van 9.00-12.00 uur
info@pkn-wassenaar.nl

Predikanten:

Ds. E. de Paauw,
edepaauw@pkn-wassenaar.nl
Ds. E.J. de Wijer,
ejdewijer@pkn-wassenaar.nl

Rekeningnummers:

NL84 RABO 0373 7321 71

t.n.v. Protestantse Gemeente te Wassenaar (kerkelijke bijdrage en collectebonnen)

NL95 RABO 0128 0850 02

t.n.v. Diaconie Protestantse Gemeente Wassenaar (diaconale giften en giften kerkwebradio)

NL53 RABO 0373 7322 44

t.n.v. Protestantse Gemeente Wassenaar inzake kerkblad

Redactie en redactieraad:

Edwin van Dongen, Henk Hogewoning (eindredactie), Rick van Keulen, Marianne Mewissen, Esther de Paauw en Evert Jan de Wijer

Redactionele ondersteuning:

Anja Barends

Opmaak en druk:

Duocore, Katwijk

Post voor de redactie:

redactiegemeentenieuws@gmail.com
of per post naar het kerkelijk bureau (zie boven)

Gluren bij de burens: Heusden

Gemêleerde gemeente

De Grote of Sint-Catharinakerk in Heusden

In een serie artikelen kijken we naar de ons omliggende gemeenten. Hoe gaat het daar? Welke uitdagingen hebben zij en wat kunnen we van hen leren? Deze keer gluren we buiten de eigen regio om te horen hoe het onze oud-predikant Jilles de Klerk vergaat in Heusden.

1. Hoe zou je de Protestantse Gemeente Heusden omschrijven?

Jilles de Klerk: "Heusden is een streek-gemeente. In de omgeving zijn veel zware 'Bondskerken', dus wie een lichtere prediking wil, komt naar ons. Doordat de rooms-katholieke kerk zo'n twintig jaar geleden sloot, zijn er ook gemeenteleden met die achtergrond. Het is kerkelijk en sociaal een gemêleerde gemeenschap."

2. Wat in de gemeente maakt je enthousiast?

"Er is een grote betrokkenheid. Pastorale ouderlingen bezoeken veel mensen. Een maandelijkse jeugdbijeenkomst, het jeugdkamp, de jongerenreis, een maandelijkse diaconale eettafel met zestig deelnemers en missionaire contacten met een gemeente in de Rotterdamse wijk Spangen, dat alles organiseren leden allemaal zelf. Er is ook meer besef van roeping. Als mensen worden gevraagd, zeggen ze alleen 'nee' als het

echt niet anders kan. Verder werd ik erg blij van een kleine groep belijdeniscatechisanten. En ik heb een goed bezocht leerhuis over een modernere bijbeluitleg."

3. Welke uitdagingen zie je voor de gemeente?

"Ook in het land van Heusden en Altena gaat de ontkerkelijking door, en hoe ga je daarmee om? Verder zie ik het als een uitdaging om de gemeente meer te betrekken bij duurzaamheid. Teambuilding binnen de kerkenraad en gemeenschapsvormende activiteiten staan op de agenda. Ook het gesprek over geloofs-zaken is door de verschillende 'ligging' van de gemeenteleden spannend. Bijvoorbeeld als het gaat over de inzegening van het huwelijk van echtparen van hetzelfde geslacht."

4. Welke plek heeft de kerk in het stadje Heusden?

"De monumentale kerk is het grootste gebouw in de stad. Op woensdag en zaterdag is de kerk open en dat zorgt voor mooie contactmomenten. Belangrijk is ook de jaarlijkse uitvoering van de Matthäus Passion. In februari heb ik een cantatedienst georganiseerd (met Anneke Huitink en Ensemble Archipel)

en daar zaten veel Heusdenaren die niet kerkelijk betrokken zijn.

De kerk heeft in de stad een goed imago. Jaren geleden is in de haven een missionaire activiteit georganiseerd met honderden belangstellenden. Het heeft flink geld gekost, maar ook veel goodwill gekweekt. De kerk wordt uitgenodigd op een vrijwilligersmarkt en heeft een goed bezochte stand op het jaarlijkse Candle Light Festival Heusden."

5. Wat kunnen wij in Wassenaar van Heusden leren?

"Dat vraagt men ook altijd als men hoort dat wij in Indonesië hebben gewerkt. Ik vind dat moeilijk te beantwoorden, want je kunt niet zomaar dingen van de ene context naar de andere overzetten. Wat ik zelf vooral geleerd heb: de Randstad is niet Nederland en Nederland is niet de Randstad. 'Den Haag' is ver weg en men is er hier niet altijd van overtuigd dat de belangen van het zuiden daar goed behartigd worden. De dorpsgemeenschappen hier zijn sterk en men hecht aan tradities en traditionele waarden. Het is goed je te realiseren dat de zelfbewuste, assertieve en goed gebekte westerlingen niet de enige inwoners van Nederland zijn."

6. Wat heb je meegenomen vanuit Wassenaar naar Heusden?

"Allereerst de herinnering aan vele goede jaren en heel veel goede mensen natuurlijk. Verder wat ik geleerd heb van ervaren bestuurders en wijze mensen die me tijdens kringen en in het pastoraat hebben verrijkt. Cantatediensten en poëziediensten zijn hier nieuw. Tenslotte de stimulans die ik ondervond om in mijn predikantschap mezelf te zijn. Ik heb daar altijd wat tijd en moed voor nodig. Hoe ik in Wassenaar mijn predikantschap mocht invullen, heeft mij enorm goed gedaan, en die ervaring heb ik hier gelukkig ook." ■

Nils Holger Moormann Bookinist bij Haasnoot interieurs in Wassenaar.

haasnoot interieurs
Langstraat 29 Wassenaar / haasnoot.com

Beveiligingen deskundig & betrouwbaar

Van Zuylen van Nijeveltstraat 244/246, 2242 LL Wassenaar

- Beveiliging
- Data
- Electrotechniek
- Telecom
- EIB systemen

www.i-ami.nl

070-511 67 38

>> Vervolg openingsartikel

Handelingen in Wassenaar

Wat volgde in de talkshow, was een indrukwekkend verhaal dat ik Freek de Jonge al eens eerder in een podcast had horen vertellen en dat nu kennelijk ook in zijn nieuwe boek staat. Destijds was hij met zijn kompaan Bram Vermeulen bij zijn ouders thuis geweest. En Bram had aan zijn vader, predikant, gevraagd hoe het toch mogelijk was dat iemand met een redelijk functionerend verstand tot God kan bidden.

Vanzelfsprekend had Freek de kant van Bram gekozen, maar het is hem altijd dwars blijven zitten. Inderdaad had zijn vader met zijn redelijk functionerend verstand altijd hartstochtelijk in de kracht van het gebed geloofd. Dat hij niet voor het goed recht van zijn vader is opgekomen, gaat Freek de Jonge op zijn oude dag – hij werd onlangs tachtig – steeds meer dwarszitten.

Redelijk functionerend verstand

Een vergelijkbare ervaring had ik toen ik het debat tussen Ayaan Hirsi Ali en haar mentor, de befaamde atheïst Richard Dawkins, nog eens nalas. Ayaan is, zo

moet u weten, nog niet zo lang geleden tot het christendom bekeerd en Dawson snapt daar niets van. Opnieuw klinkt het verwijt hoe iemand met een redelijk functionerend verstand zulke onredelijke dingen kan geloven als dat er een hemel bestaat en Jezus uit een maagd geboren zou zijn. Welwillend – dat is overigens de toon van het hele, bijzonder Britse gesprek – legt Ayaan aan Dawkins uit dat het daar helemaal niet om gaat. Zij was zwaar depressief en iemand zei tot haar dat zij voor haar zou bidden. Dat hielp.

De verbeelding aan de macht

Vandaag liggen de tegenstellingen tussen kerk en samenleving lang niet meer zo scherp als het boek Handelingen suggereert. Maar er is wel de kwestie van taal. Als de taal van de verbeelding ons ontvalt, blijft ons alleen de taal van de ratio over. En de taal van de ratio dreigt binnen de kortste keren op een *fatbike* te rijden. De taal van de verbeelding brengt ons ook het bestaan van de ander te binnen. Misschien is dat toch wel een flinke ruzie waard! ■

Op 29 september is het gemeentezondag

Een feestelijke dienst, goede gesprekken en een gezellige lunch. Dat kunt u op 29 september verwachten van de gemeentezondag. Traditiegetrouw starten we het seizoen op de laatste zondag van september met een dienst waarin we elkaar een impuls geven voor het seizoenwerk.

Rejoice zorgt dit jaar voor de muzikale omlijsting. En ook de kinderen laten zich niet onbetuigd. Dit jaar volgen we het alternatieve leesrooster en dat betekent dat Handelingen 24:1-23 centraal staat. In de laatste hoofdstukken van Handelingen staat Paulus, naar analogie van zijn meester Jezus Christus, terecht voor achtereenvolgens het Sanhedrin, de Romeinse overheid en koning Herodes Agrippa.

Commotie

Donkere wolken pakken zich dus boven de Messiaanse weg samen. Ook de weg van het volk van God zoals die in de

eerste lezing uit Numeri 11: 24-29 wordt geschetst, verkeert in een impasse. Zeventig oudsten zijn aan de organisatie en leiding van de gemeente toegevoegd. Maar laten nu net twee anderen, Eldad en Medad, het profetisch heft in handen nemen. En de vraag is natuurlijk of dat kerkordelijk wel mag...

Paulus overigens verdedigt zich voorname-lijk met het argument dat hij nooit onrust heeft veroorzaakt. Dat heeft ook zijn keerzijde: als de kerk geen enkele commotie veroorzaakt, loopt zij ook niet in de gaten. We moesten deze startzondag maar eens wat gaten laten vallen. Ze zouden wel eens vensters van hoop kunnen blijken. Na de dienst gaan we daarover nader met elkaar in gesprek. En we eindigen natuurlijk met een heerlijke lunch. Kortom, alle reden om er zondag de 29ste bij te zijn in de Messiaskerk! ■

Esther de Paauw, Evert Jan de Wijer en Leendert Smit

William Byrd Vocaal Ensemble uit Leiden

Gedachtenisconcert in november in Goede Herder

Wie een dierbare verloren heeft, weet hoe ingrijpend dat is. Je moet door, maar soms is het goed om even stil te staan en je geliefde te gedenken. Het gedachtenisconcert biedt daarvoor ruimte door middel van muziek, woorden en het aansteken van een kaars.

“Ieder heeft zijn eigen gemis, maar toch is het troostrijk te merken dat je niet de enige bent”, zegt dominee Esther de Paauw. “We organiseren het gedachtenisconcert omdat we merken dat ook als je niet gelovig bent, het samen zijn, de religieuze muziek en het aansteken van een kaars je goed kunnen doen. Vanuit de Wassenaarse kerken bieden we samen met Omen Uitvaartzorg een plek waar ieder welkom is om zijn of haar geliefde te gedenken. De datum van 3 november

sluit aan bij Allerheiligen en Allerzielen waarop in de katholieke traditie de doden worden herdacht.”

Gratis concert

Tijdens het gedachtenisconcert voert het William Byrd Vocaal Ensemble uit Leiden een mis uit van Franc Martin, evenals enkele andere stukken. Iedereen is van harte uitgenodigd om dit concert bij te wonen en anderen hierop te attenderen. De toegang is gratis; er is wel een collecte ter bestrijding van de onkosten.

Het gedachtenisconcert vindt plaats op zondag 3 november in de Goede Herderkerk om 16.00 uur. Na afloop is er gelegenheid om onder het genot van een drankje elkaar te ontmoeten en na te praten. ■

Gesprekskringen: nieuwe leden welkom

Goede gesprekken rondom geloof, Bijbel en samenleving. Er zijn diverse gesprekskringen in onze gemeente waar dat plaatsvindt. Sommige kringen trekken al tientallen jaren samen op, andere zijn later ontstaan, maar alle staan ze open voor nieuwe deelnemers. Er zijn diverse kringen voor ouderen, maar ook voor jongeren en de middengroepen zijn er diverse opties.

Heeft u belangstelling voor een kring en wilt u daarover eens wat meer informatie? Neem dan contact op met een van onze predikanten.

VAN EDE

INTERNATIONAL MOVING

VERLENGDE HOGE KLEI 60 - WASSENAAR - HOLLAND
WWW.VANEDE.COM - T.(070) 511 34 26

ERKENDE VERHUIZERS

STERK IN VERHUIZEN. SINDS 1923

'Je voelt dat je deel uitmaakt van een groter geheel'

Al sinds de vroege middeleeuwen trekken pelgrims uit heel Europa naar Santiago. De naam is een samentrekking van San Jago, Sint Jacobus: de apostel Jacobus die met zijn collega Petrus door Jezus geroepen werd tot 'visser van mensen'. De botten van Jacobus zouden na een lange reis begraven liggen onder de kathedraal van Santiago, eindbestemming van de pelgrimage.

Door John Mewissen

De Camino, de lange weg naar Santiago, is helemaal in. Mensen uit de hele wereld doen een klein of een groter deel van de van oorsprong katholieke pelgrimstocht – per fiets, lopend of te paard.

Wat beweegt al deze mensen om de zware tocht te ondernemen? Is het devotie? Is er in deze tijd van ontkerking juist behoefte aan spiritualiteit of zingeving? Of is het – net als bij de beklimming van de Mont Ventoux – een uitdaging, iets wat je gedaan moet hebben, een beleving, een avontuur? Het dagblad *Trouw* citeert de Amerikaanse

hoogleraar en religieus ethicus Elizabeth Bucar die constateert dat het religieuze steeds minder centraal is komen te staan. In haar boek *Stealing my Religion* stelt ze aan de kaak hoe seculiere westerlingen selectief putten uit bronnen van de religieuze geschiedenis en zich niet verdiepen in bestaande tradities. Ze 'stelen' of misbruiken de traditie voor hun eigen behoeftebevrediging.

325 kilometer

We gingen in gesprek met de Wasse-naarder Pim Overdevest, die de Camino nu twee keer gedaan heeft, de eerste keer vanuit Portugal, dit jaar vanaf Oviedo in Noord-Spanje: een afstand van 325 kilometer. Pim kennen we als medecoördinator van het inloophuis. Hij is lid van de Augustinusparochie. Hoe heeft hij de Camino ervaren?

Pim koos dit jaar bewust voor de Camino Primitivo, een wandelpad door de natuur. Hij liep door bossen, over bergen en dalen, door kleine dorpen en zag ook wilde dieren. Hij ging geheel op in de stilte, de rust, de vergezichten, de luchten, in het

befes dat hier al eeuwenlang mensen lopen langs dezelfde boerderijen, kapelletjes, kerken met dezelfde doelgerichtheid en geest.

Eeuwenoude traditie

In zijn eigen woorden: "Je voelt dat je deel uitmaakt van een groter geheel. Je wordt je bewust van de continuïteit van de eeuwenoude traditie. In het begin voel je je onzeker. Wat staat mij te wachten? Je bent er vooral op gericht om niet te vallen en iets te breken op de rotsige bodem, de ongelijke ondergrond. Je loopt namelijk alleen. Je voelt je klein en kwetsbaar. Je bent puur bezig met overleven. Vooral de hoogteverschillen overbruggen kost fysieke inspanning. Gaandeweg laat je wat achter je ligt, los en kom je in een hogere sfeer. Je geniet van de atmosfeer, het wisselende landschap, de vergezichten. Je wordt één met de natuur en de traditie."

Is het een solistische ervaring?

"Ja en nee! Overdag ben je bezig met jezelf: de 30 kilometer die je jezelf ten doel hebt gesteld te halen. Als je aankomt bij

Pim Overdevest: "Als je aankomt bij de herberg, kun je geen pap meer zeggen"

Diaconia Plannen voor 2025

Na de traditionele zomervakantieperiode start ook de diaconie weer in het nieuwe kerkelijk seizoen. Wat staat er op stapel?

Door Bert Griffioen

Allereerst is er de genoeglijke mededeling dat Lyda Nell na een pauzejaar weer bevestigd is als diaken, dat Aat Schornagel, Jan Dalhuysen en ondergetekende herbevestigd zijn voor de komende periode van vier jaar. Verder hebben we afscheid genomen van Marianne Rijkogel, die onder andere jarenlang met grote inzet scriba van de diaconie is geweest.

We hebben stilgestaan bij het overlijden van Sheila Keilholz in de eerste week van juli. De diaconie is een zeer markant lid ontvallen. Sheila was heel trouw in haar werk als diaken, deed dit in stilte met grote toewijding en had altijd een rake maar vooral weloverwogen inbreng bij de vergaderingen. We gedenken Sheila met grote genegenheid.

Collectiedoelen 2025

Ondanks een warme periode in begin september, echte zomerdagen, lopen ook de voorbereidingen voor de rest van 2024 door en wordt al vooruitgekeken naar 2025. Zo moet de komende maanden het collecterooster voor dat jaar gemaakt en vastgesteld worden. Het beleid is dat een collectiedoel in principe maximaal vijf jaar op het rooster prijkt, waarna het, uitzonderingen daargelaten, wordt vervangen door een nieuw doel. De diaconie vraagt u als gemeente daarbij ook om input. Als u een doel kent dat u ter harte gaat, aarzel niet het bij een van de diakenen te melden, dan kan het meegenomen worden bij het maken van keuzes.

Ook zal de komende periode gewerkt worden aan de begroting van de diaconie voor volgend jaar. Met het huidige kostenniveau kan het vermogen dat de diaconie is toevertrouwd in stand blijven en kunnen de opbrengsten gebruikt worden voor het werk onder mensen die dit nodig hebben.

Altijd Welkom

In het afgelopen seizoen ten slotte zijn de kerstlunch en de paaslunch voor het eerst georganiseerd in samenwerking met Altijd Welkom. De diaconie ervaart dat in onze sterk vergrijzende gemeenschap eenzaamheid een steeds belangrijker rol gaat spelen. Om die reden is van twee kanten, zowel bij Altijd Welkom als de diaconie, gekeken naar mogelijkheden om hierin méér samen te doen. De lunches zijn een voorbeeld, maar de diaconie ondersteunt Altijd Welkom ook bij de financiering van de bijeenkomsten, die in een grote behoefte voorzien. Kortom: er is en blijft werk aan de winkel dat uw diakenen met liefde en enthousiasme blijven uitvoeren. ■

**ALLE AANDACHT
VOOR AFSCHEID
NAAR WENS EN
HERINNERING**

Huys van Herinnering

Oostdorperweg 151
2242 NJ Wassenaar
☎ 070 514 61 00

info@omen-uitvaartzorg.nl
www.omen-uitvaartzorg.nl

FACILITEITEN VOOR HET VERZORGEN VAN:

- UITVAARTEN
- OVERLEDENEN
- OPBARINGEN
- CONDOLEANCES
- AFSCHEIDSBIJENKOMSTEN
- MEMORIALS

INFORMATIEPUNT VOOR HET:

- BESPREKEN VAN UITVAARTEN
- REGISTREREN VAN UITVAARTWENSEN
- DEPOSITO EN UITVAARTVERZEKERINGEN
- GEDENKTEKENS - URNEN - SIERADEN
- UITVAARTKISTEN

de herberg kun je geen pap meer zeggen. Pas bij de avondmaaltijd, die je in samenwerking met andere lopers klaarmaakt, krijg je voldoende energie voor een gesprek en maak je contacten. Dat zijn waardevolle ontmoetingen. Ieder heeft zijn eigen achtergrond en verhaal. Vriendschappen ontstaan. Iedereen gaat vroeg naar bed, want morgen wacht weer een zware dag. De mensen met wie je 's avonds in de herberg aankomt, ontmoet je ook weer de volgende avond, maar je loopt niet in hetzelfde tempo. Je loopt alleen!"

De herbergen zijn heel sober ingericht, nog primitiever dan de jeugdherbergen van vroeger. Net zomin als de pelgrims van vroeger stellen de lopers op de Camino Primitivo eisen op het gebied van luxe of comfort. De dorpelingen of boeren die zij onderweg ontmoeten, zijn vriendelijk en gastvrij. Al honderden jaren zien mensen en dieren kleine aantallen pelgrims voorbij komen. Dit type pelgrims verstoort de rust niet en hoort thuis in het rustieke landschap. Aan hen ligt het niet dat de hoofdstad van de Spaanse provincie Galicië soms lijkt te bezwijken onder het massatoerisme.

Oorkonde na het afleggen van de 325 kilometer

Doel bereikt

De katholiek Pim had geen behoefte aan de vele vormen van devotie in de kathedraal, het heiligenbeeld, het zwaaiende wierookvat na het bereiken van het doel: Santiago. Hij deelde zijn indrukken met andere Nederlandse lopers in het Holland Huis. Voor hem was de Camino een spirituele en vooral verrijkende ervaring. ■

Geschiedenis van de passer

Op de tentoonstelling over Anselm Kiefer die afgelopen winter in Museum Voorlinden te zien was, trof mij, tussen alle indrukwekkende, enorme werken in lood en goud, een vrij grauw werk. Voor een wat vaag weergegeven landschap zweeft een kolossale roestige passer met daarop een tekst in schrijffletters.

Waarom een passer? Bij nadere beschouwing bleek de titel van het werk *Der Freimaurer* te zijn, de vrijmetselaar. Dat verklaart de passer die een van de symbolen van de vrijmetselarij is, en de tekst op de passer slaat op verschillende aspecten van de vrijmetselarij. Maar waarom kiest Kiefer dit onderwerp?

Het werk van Kiefer is geworteld in de Tweede Wereldoorlog. Als Duitser van na de oorlog – hij werd geboren in 1945 – is hij geobsedeerd door schuldgevoel over deze oorlog die hij zelf niet meegemaakt heeft; zijn hele oeuvre is daarop terug te voeren. Dat geldt ook voor dit werk. Het vage landschap blijkt de ruïne van het oude Berlijnse vliegveld Tempelhof te zijn, dat ontworpen was door Hitlers bouwmeester Albert Speer. Vrijmetselaars werden evenals Joden, zigeuners en andere groepen door de nazi's vervolgd.

Tot zover een typische Kiefer. Maar die passer bracht mij allerlei verdere associaties. Zouden er niet meerdere lagen aan dit werk ten grondslag liggen, vroeg ik mij af?

In de middeleeuwen wist iedereen dat God de wereld en het heelal geschapen heeft, maar hoe deed hij dat? Met een groots gebaar, of kwam er toch wat handwerk bij kijken? Ja, meende men in de late middeleeuwen, God had zich zeer zorgvuldig van zijn taak gekwetend en alles precies nagemeten met, inderdaad, een passer. Daar zijn verschillende afbeeldingen van te vinden. Heeft Kiefer die gezien?

De vergelijking die zich het meest opdringt, is die met *The Ancient of Days*, ofwel *De Oude van Dagen*, een werk van de Engelse, begin 19e-eeuwse kunstenaar William Blake. Maar dat verhaal is voor de volgende keer. ■

'Bedevaart' op de Kagerplassen

25 juli 2024 18.00 uur. Het weerbericht voor de volgende dag zegt dat het droog en zonnig wordt, met in de middag een fris windje. It giet oan! Voor het vierde achtereenvolgende jaar gaan we op 'bedevaart' onder leiding van kapitein Aat Schornagel en zijn trouwe matroos Jan Dalhuysen.

voorgelezen, of een bijzondere herinnering werd gedeeld over het thema 'water'. En traditiegetouw luisterden we ook weer naar het prachtige gedicht van Marsman: "Denkend aan Holland zie ik breede rivieren traag door oneindig kaagland gaan...". Halverwege stopten we bij een idyllisch aan het water gelegen restaurant op het Vennemeer voor koffie met (veel) taart.

Kortom, de 'bedevaart' van de PGW was tweemaal 2,5 uur gezelligheid, genieten van de natuur, ontmoeting en een vleugje verdieping. Iedereen was het erover eens: volgend jaar weer! ■

Gemengde gezelschappen vulden zowel de ochtend- als de middagvaart. Met atletische types, maar ook iemand met rollator, een vijftiger en zelfs een 98-jarige! Doel was ontspannen, ontmoeten en verdiepen. En ontspannend was het. Comfortabele kussens in de sloep, schitterende vergezichten met water, groen, een molentje hier en een kerkspits daar. En natuurlijk heerlijke (zelfgebakken) koekjes.

Kaagland

Geanimeerde gesprekje's gonsden door de sloep. Af en toe hielden we stil, motor uit, midden op het water, alleen het geruis van de wind, gegak van ganzen en kabbelend water. Dat waren momenten van verdieping waarop een gedicht werd

De Horsten
uitvaartverzorging
 WASSENAAR & VOORSCHOTEN

Een vertrouwd gezicht in Wassenaar & Voorschoten

Wanneer u in uw directe omgeving te maken krijgt met een overlijden, kunt u - 24 uur per dag - contact met ons opnemen

www.dehorstenuitvaartverzorging.nl
info@dehorstenuitvaartverzorging.nl

Wassenaar: tel. 070 - 514 43 45 (24 uur per dag)
 Voorschoten: tel. 071 - 561 08 00 (24 uur per dag)

De Horsten Uitvaartverzorging, Postbus 1011, 2240 BA Wassenaar

Grote inzet op hoog muzikaal niveau

Deze maand bereikt Rijk Jansen de pensioengerechtigde leeftijd. Daarmee komt een einde aan zijn vaste dienstverband bij de Protestantse Gemeente van Wassenaar. Vanaf 1979 was hij cantor-organist van de Kievieterkerk en sedert 2000 van de Dorpskerk. Een definitief afscheid is het niet. Rijk zal incidenteel bij kerkelijke activiteiten betrokken blijven, onder meer bij cantatediensten en diensten waaraan de cantorij meewerkt.

Door Freek Koster

Rijk was al op jonge leeftijd achter het klavier te vinden. In zijn geboorteplaats Voorschoten pleegde hij zijn eerste kerkelijke vingeroefeningen. In de jaren zeventig van de vorige eeuw was hij een aantal jaren organist van de katholieke kerk van Noordwijk. Het was in die tijd dat de Wassenaarse musicoloog en organist Jan van Biezen hem vroeg mee te dingen naar de functie van cantor-organist van de Kievieterkerk. In 1979 werd hij daar als zodanig aangesteld.

Organisten van formaat

Hij was toen nog volop aan de studie. Hij studeerde orgel, piano en kerkmuziek aan het Sweelinck Conservatorium te Amsterdam, onder meer bij de Haarlemse organist Albert de Klerk. Na het behalen van het praktijkdiploma kerkmuziek, de onderwijsakte orgel en piano, en het

solistendiploma orgel, vervolgde hij zijn orgelstudie bij Jacques van Oortmersen voor interpretatie en bij Jan Raas en Klaas Bolt voor improvisatie. Zijn leermeesters waren zonder uitzondering organisten van formaat, die grote invloed hebben gehad op de Nederlandse orgelcultuur.

Eenmaal afgestudeerd bleef Rijks speelveld niet tot Wassenaar beperkt. Hij maakte ook elders furore. In 1984 was hij prijswinnaar van het internationaal Rijnstreek-concours. In 1989 won hij het nationaal improvisatieconcours te Bolsward en in 1991 het internationaal improvisatieconcours te Schwäbisch Gmünd (Duitsland).

Naar de Dorpskerk

Na het vertrek van Toon Hagen in 2000 werd hij, na een vergelijkend proefspel van meerdere kandidaten, uitverkoren tot cantor-organist van de Dorpskerk. Daar kreeg hij de beschikking over twee bijzondere orgels. De eerste is het grote orgel, waarvan het hoofdwerk in 1769 is vervaardigd door de beroemde Groningse orgelbouwer Hinsz. Rijk was blijkens het fraaie organistenbord dat in de Dorpskerk hangt, sinds 1769 de veertiende organist.

Daarnaast staat in de Dorpskerk het zogenoemde Mutin-orgel, dat is vervaardigd door de meesterknecht van de vermaarde Franse orgelbouwer Cavallé-

Rijk Jansen achter het Hinsz-orgel

Coll. Het instrument is bij uitstek geschikt voor de Franse orgelliteratuur.

Sinds 2006 beschikt de Dorpskerk ook over een kistorgel, dat doorgaans wordt gebruikt als begeleidingsinstrument, onder meer bij het optreden van de cantorij.

In 2022 kreeg de Dorpskerk van de burgerlijke gemeente een Bösendorfer vleugel in bruikleen, op initiatief van Deka Wielenga, die evenals Rijk destijds deel uitmaakte van de Commissie Kerkconcerten Wassenaar. Een prachtig instrument dat niet alleen tijdens concerten wordt bespeeld, maar ook in kerkdiensten.

Improvisator en begeleider

Rijk bespeelt al die instrumenten met verve. Hij is ook een kundig en gewaardeerd improvisator. Soms komen zijn noten op papier. Zo leverde hij een bijdrage aan het nieuwe *Liedboek voor de kerken*. De melodie van gezang 31a is van zijn hand. Ook maakte hij een aantal zettingen voor de begeleidingsversie van dat liedboek.

Kerntaak van de kerkorganist is het begeleiden van de gemeentezang. Het voorspel moet uitnodigen tot zingen en de kerkgangers moeten met vaste hand – en voet – door het lied worden geleid. Rijk is daarin een meester: een begenadigd begeleider. Zijn voorspelen, tempi en registraties zijn altijd duidelijk en doordacht. Nadat in 1973 het 'oude' liedboek was ingevoerd, werd hij menigmaal gevraagd als organist tijdens de zogenoemde, in nationaal verband georganiseerde, liedboekdagen. Eenmaal per jaar gehouden in een monumentale kerk, ergens in Nederland, om koren, cantorijen en andere op zang beluste kerkgangers vertrouwd te maken met de nieuwe liederen.

Deskundig en stijlvast

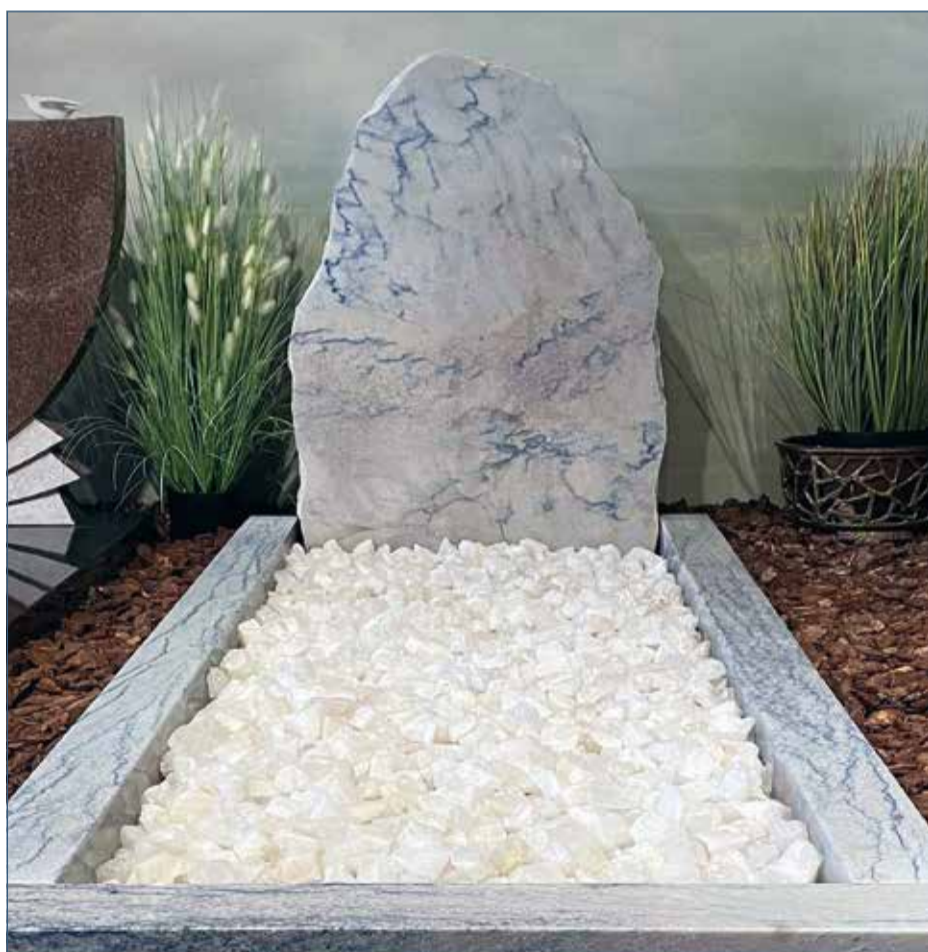
De cantor-organist is verantwoordelijk voor de muzikale vormgeving van de eredienst. De liturgie wordt in samenspraak met de predikant vastgesteld. Dat vergt intensief overleg, dat zich doorgaans ontrekt aan het zicht van de gemeente. Rijk is op het terrein van de liturgie deskundig en stijlvast. Hij heeft, ook als lid van de liturgiecommissie, door de jaren heen bijgedragen aan een eenvormige en verantwoorde vorm van de orde van dienst.

Soms ook met vileine humor. Toen een gastpredikant, tot groot ongenoegen van Rijk, weigerde rechtstreeks met hem te overleggen over de orde van dienst, maar dat per mail via zijn secretaresse deed, werden de antwoordmails van Rijk ondertekend met 'de secretaris van Rijk Jansen'.

Jubileum

We vierden in 2019 in de Dorpskerk zijn veertigjarig jubileum als organist in Wassenaar. Bij die gelegenheid werd hem het door de PKN ontworpen draaginsigne in goud met briljant opgespeld. Een tastbaar teken van grote waardering, die ook in de jaren daarna is gebleven. Ontroerend was de tekst die de vorig jaar overleden Deka Wielenga in zijn uitvaartdienst liet voorlezen: een postuum dankwoord aan Rijk, van wiens spel hij zo had genoten.

Rijk heeft de Protestantse Gemeente Wassenaar langjarig gediend met grote inzet en op een hoog muzikaal niveau. Moge ook na zijn vertrek de lofzang op dat niveau gaande worden gehouden. ■

LEIDEN ■ Haagse Schouwweg 10a
(naast begraafplaats Rhijnhof) 071 576 40 47
leiden@keuzenkamp-marcelis.nl

KATWIJK ■ Blokmakerstraat 4
(Industrieterrein 't Heen) 071 403 20 44
katwijk@keuzenkamp-marcelis.nl

K&M

Keuzenkamp & Marcelis
Specialist in gedenktekens sinds 1890

Afscheid van ambtsdragers

'Verschil van mening is vruchtbare grond'

In september leggen diverse gemeenteleden hun taak als ambtsdrager neer, veelal na jarenlange inzet.

We stelden hun ter afscheid een drietal vragen. "Het was al met al een inspirerende periode."

Waar kijk je met de meeste voldoening op terug?

Arjan Kaaks: "De periode dat we met de beroepingscommissie bezig waren, leidend tot het beroepen van Esther de Paauw. De commissie zelf was een bron van energie en vreugde. Daarnaast kijk ik met voldoening terug op het werk van de commissie die nadacht en sprak over de toekomst van de PGW, en hoe we kerk wilden zijn. Al met al was het een inspirerende periode."

Marianne Rijfkoogel: "Met veel voldoening kijk ik terug op mijn werk als scriba van de diaconie in de periode 2013 tot dit jaar. Ik deed waar ik plezier in had: schrijven en organiseren en ik had veel contact met mijn collega-diakenen."

Nelleke van Duijn: "Ik kijk met veel voldoening terug op de verbeterde samenwerking met de ambtsdragers van de verschillende wijkraden. Ik heb echt gemerkt dat het belangrijk wordt gevonden om samen één gemeente te worden. Daarnaast ben ik blij dat ik deel heb kunnen nemen aan vele mooie vieringen. Ook de pastorale ontmoetingen zijn voor mij heel waardevol."

Conny Koets: "Als ambtsdrager, vanaf 26 april 2015, kijk ik met voldoening terug op

de totstandkoming van de eenwording van de drie protestantse kerken. Natuurlijk met vallen en opstaan en met voor- en ook nadelen op sommige aspecten. Maar het resultaat, op zondag de kerk goed gevuld met vrienden en geloofsgenoten, is voor mij een cadeau."

Wat neem je mee vanuit je ambtsperiode?

Arjan: "Dat we veel kunnen met z'n allen!"

Marianne: "De fantastische samenwerking binnen de groep diakenen."

Nelleke: "Wat ik meeneem uit de periode is de warmte en betrokkenheid van onze gemeente. De bereidheid om met elkaar de werkzaamheden te doen en klaar te staan voor elkaar."

Conny: "Vanuit mijn ambtsperiode neem ik het besef mee dat de kerk, net als andere wereldse organisaties, een organisatie is die functioneert dankzij de inzet van mensen met verschillende visies, talenten en karakters. Echt een raderwerk, met wederzijdse afhankelijkheden."

Wat wil je de PGW meegeven?

Arjan: "Wees en blij gericht op wat ons bindt, op onze gemeenschap. Onze samenkomsten waar en hoe ook, zijn wezenlijk en inspirerend voor velen."

Marianne: "Ik wil de PGW drie dingen meegeven: dat goede communicatie heel belangrijk is, dat we veel aandacht moeten hebben voor de eenwording van onze kerk en vooral niet in hokjes moeten denken."

Drie vragen aan de lezer

We stelden drie vragen aan gemeentelid Ria Pronk.

Mooiste Bijbelboek?

"De hele Bijbel vind ik mooi met allemaal spannende boeken, heel veelzijdig. Een verhaal dat me erg aanspreekt staat in Marcus 4: Jezus die in de boot ligt te slapen tijdens de storm op het meer. Een verhaal waaruit zoveel vertrouwen spreekt. Een ander inspirerend verhaal is dat over de koning die gasten uitnodigt. Iedereen heeft het te druk met andere dingen. Het zijn de mensen van de straat, de minsten uit de samenleving die aan de maaltijd deelnemen. Iedereen mag en kan meedoen."

Bijzondere Bijbeltekst?

"Mijn dooptekst: 'Uw woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad.' Die tekst hoort bij me. Maar er zijn ook veel andere mooie teksten, ook die niet direct in de Bijbel staan. De zegen van Sint Patrick vind ik bijvoorbeeld heel bemoedigend."

Mooiste lied?

"Dat is toch psalm 132, lied 944 in het *Liedboek*. 'O Heer, verberg u niet voor mij, wanneer ik mij verberg voor u.' Mijn oma, opoe zeiden we altijd, was streng christelijk gereformeerd, in een angstig geloof opgevoed. Zonde kon je niet verbergen voor God. Hij zag alles, zelfs als je je als kind verstopte. De nadruk lag bij haar op zonde; er was geen blijheid in dat geloof. Maar ik voelde in haar strengheid ook veel liefde. In dit lied – gebed – van Muus Jacobse wordt het verbergen voor God benoemd, tegelijk spreekt het lied van liefde en vertrouwen: God laat ons niet los. Ik voel me daardoor gedragen en gelukkig."

Hebt u ook een vraag of wilt u iets met ons delen? Stuur een mail naar de redactie (zie colofon op pagina 2).

Nelleke: "Ik hoop dat men elkaar de ruimte en de tijd geeft om samen verder te groeien. Het blijft geven en nemen."

Conny: "Ik wil meegeven dat het goed is om open te staan voor allerlei meningen en ideeën. Dat verschil van mening vruchtbare grond is voor de totstandkoming van goede zaken. En aan hen die schromen om een afwijkende opinie te

uiten, geef ik mee dat moed moet! Geen rails zonder dwarsliggers. Maar bovenal, geef gevolg aan de aanbeveling van Sheila Keiholz: 'Ga in het licht, houd steeds voor ogen wat van waarde is en wees goed voor elkaar.' Tot slot wil ik de PGW bedanken voor het vertrouwen dat in mij werd gesteld, voor de vriendschap en warmte die ik heb ervaren, en voor alles wat ik heb geleerd." ■

ENGELN & SPOOR
UITVAARTVERZORGING

VERZORGD, CORRECT, STIJLVOL

Engelen & Spoor Uitvaartverzorging richt zich op het verzorgen van uitvaarten in Den Haag en omstreken. Wij hebben jarenlange ervaring in traditionele, religieuze en eigentijdse uitvaarten en staan garant voor een verzorgde, correcte en stijlvolle uitvoering van de uitvaart.

U KUNT ONS 24 UUR PER DAG, 7 DAGEN PER WEEK BEREIKEN:
(070) 350 70 00 - INFO@ENGELNENSPOR.NL
WWW.ENGELNENSPOR.NL

HET CLINGENDAELHUYSEN
BENOORDENHOUTSEWEG 279 - 2596 BJ DEN HAAG

Roessingh van Iterson BV

RVI Services

Schoonmaken & Glazenwassen

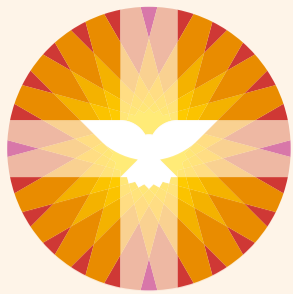

- Kantoren en scholen
- Portieken
- Particulieren
- Bouw schoonmaak
- Hogedrukreiniging

Tel: 070 - 517 68 96 / 0252 - 37 73 33

www.roessinghvaniterson.com info@roessinghvaniterson.com

Ongediertebestrijding Tel. : 070 - 2400833

Redactioneel Citaten

Het is altijd weer verbazingwekkend om te constateren hoeveel mooie uitspraken je verzamelt in één uitgave van een blad.

Een kleine selectie van uitspraken in dit nummer: 'Geen rails zonder dwarsliggers' (in het artikel over het afscheid van ambtsdragers), 'Gaandeweg laat je wat achter je ligt, los en kom je in een hogere sfeer' (in het artikel over de pelgrimsreis naar Santiago de Compostella) en 'Het is goed je te realiseren dat de zelfbewuste, assertieve en goed gebekte westerlingen niet de enige inwoners van Nederland zijn' (in het artikel over de Protestantse Gemeente Heusden van Jilles de Klerk).

Of de citaten zodanig scherp geformuleerd zijn dat onze kerkelijke gemeente hierdoor *talk of the town* wordt, zoals dominee Evert Jan de Wijer aanstipt in zijn meditatie op pagina 1, is iets wat je meestal pas achteraf kunt zeggen. Maar in elk geval willen we met *Gemeentenuws* elke keer weer laten zien wat er in onze gemeente omgaat en door wat en wie we geïnspireerd worden. Hopelijk draagt dit septembernummer hier een beetje aan bij en schijnt het licht soms even van gene zijde op ons neer (vrij naar het prachtige gedicht van Jean Pierre Rawie op pagina 1).

Veel leesplezier!

Henk Hogewoning

Kerkdiensten

Dorpskerk, Plein 3, tel. 070 - 511 35 20

Kievietkerk, Oranjelaan 2, tel. 070 - 517 97 24

Messiaskerk, Zijllaan 57, tel. 070 - 511 55 82

Alle kerkdiensten beginnen om 10.00 uur, tenzij anders aangegeven.

Let op: diensten en voorgangers kunnen wijzigen. Kijk voor het laatste nieuws op de website en/of lees PGWekelijks.

	Dorpskerk	Kievietkerk	Messiaskerk
Zondag 29 september Startzondag	Zie Messiaskerk	Zie Messiaskerk	ds. E.J. de Wijer en ds. E. de Paauw
Zondag 6 oktober	ds. E.J. de Wijer	Zie Dorpskerk	Zie Dorpskerk
Zondag 13 oktober	Zie Kievietkerk	ds. E. de Paauw	Zie Kievietkerk
Zondag 20 oktober	ds. E. de Paauw 10.00 uur: Cantatedienst	Zie Dorpskerk en Messiaskerk	ds. E.J. de Wijer
Zondag 27 oktober	ds. E.J. de Wijer	Zie Dorpskerk	Zie Dorpskerk
Zondag 3 november Gedachteniszondag	ds. J.A.D. van der Boon	ds. E.J. de Wijer	ds. E. de Paauw
Zondag 10 november	Zie Messiaskerk 19.15 uur: Cantatedienst ds. E.J. de Wijer	Zie Messiaskerk	ds. E. de Paauw
Zondag 17 november	Zie Kievietkerk	ds. F. de Vries Bouwstra (Noordwijk)	Zie Kievietkerk
Zondag 24 november	Zie Messiaskerk	Zie Messiaskerk	ds. E. de Paauw

Zonnige boerderijdienst

De eerste zondag van september – een prachtige nazomerdag – was een uitgelezen dag voor het houden van de jaarlijkse boerderijdienst op de Raaphorst van de familie Bogaards. De kerkdienst stond in het teken van zien wie God in Jezus is en wie onze medemensen zijn. Voor de kinderen was er een speciale kindernevendienst met als thema 'wandelende bomen'. De dienst, geleid door dominee Evert Jan de Wijer, werd afgesloten met een vrolijke barbecue. ■

High tea

Een van de activiteiten deze zomer voor leden van de gemeente, was een high tea in de Kievietkerk op 18 juli, waar een veertigtal gemeenteleden gebruik van maakte. ■

Het volgende nummer...

... verschijnt in de derde week van november